

Wrocław, 17.05.2023

Prof. dr hab. Joanna Szczęk
Uniwersytet Wrocławski
Instytut Filologii Germańskiej
Pl. Nankiera 15b
50-140 Wrocław

Ocena

rozprawy doktorskiej p. mgr Marii Migodzińskiej
pt. „Das Problem der (Un)Übersetzbarkeit von Klangfiguren in Kindergedichten von Julian
Tuwim”

P. mgr Maria Migodzińska przedłożyła do oceny rozprawę doktorską pt. „Das Problem der (Un)Übersetzbarkeit von Klangfiguren in Kindergedichten von Julian Tuwim”. Praca liczy 258 stron, składają się na nią: wprowadzenie, trzy rozdziały o charakterze teoretycznym, w których Autorka omawia aktualny stan badań i koncepcje analityczne dot. tzw. nieprzekładalności, aspekty przekładu literatury dziecięcej i młodzieżowej oraz charakteryzuje analizowane w pracy figury brzmieniowe, bardzo obszerna część empiryczna, która obejmuje analizę dziewięciu wierszy Juliana Tuwima, podsumowanie zawierające wnioski końcowe oraz implikacje dot. aplikatywnego charakteru badania, wykaz literatury, wykaz tabel, streszczenie w językach niemieckim, polskim oraz angielskim.

We wprowadzeniu p. mgr Maria Migodzińska przedstawia temat pracy i jej zakres, wskazuje na przedmiot badania oraz charakteryzuje cele badawcze dysertacji w świetle postawionego sobie zadania badawczego. W tym kontekście należałoby w mojej ocenie doprecyzować tytuł rozprawy poprzez dodanie informacji, który język jest językiem wyjściowym. Zdaję sobie sprawę, że dla polskojęzycznego czytelnika jest to być może kwestia absolutnie oczywista, na co wskazuje również nazwisko autora analizowanych wierszy. Jednak w przypadku chęci opublikowania rozprawy w postaci monografii takie uzupełnienie uściśliłoby niewątpliwie jej przedmiot. W kolejnych częściach Autorka zwraca uwagę na fakt, że analizowane przez nią wiersze stanowią bardzo cenny zbiór literatury dla dzieci i z tego powodu są często przekładane na inne języki, chociaż stanowią znaczne wyzwanie dla tłumaczy. I również w tym miejscu (str. 8) korzystne byłoby dodanie informacji, że język polski jest językiem wyjściowym, zwłaszcza, że Autorka odnosi się tu krótko do przekładów na inne języki. Pojawiają się również odniesienia do przekładów na język niemiecki i tu p. mgr Migodzińska podkreśla słusznie, że w wielu przypadkach, na co wskazuje także literatura

przedmiotu, przekład tego typu tekstów pociąga za sobą konieczne transformacje tekstu wyjściowego.

W kolejnych częściach Doktorantka lokuje swoje badanie w obszarze badań translatorycznych oraz fonostylistyki oraz dokonuje krótkiego przeglądu literatury przedmiotu z tego zakresu. Na szczególne podkreślenie zasługuje kontrastywny charakter badania. Na stronie 10 wskazano na perspektywę niemiecko-polską badania. W mojej ocenie kierunek jest odwrotny – polsko-niemiecki, co potwierdza część empiryczna. Na str. 11 Autorka prezentuje cele badawcze pracy, które są sformułowane prawidłowo i w pełni odpowiadają zamiarowi badawczemu. Kolejną część to opis metodyki badania, która umożliwi optymalną realizację przyjętych celów. Jediną drobną wątpliwość budzi stosowana terminologia. Autorka używa zamiennie pojęć *Übersetzung*, *Übertragung* i in. W mojej ocenie należałoby uściślić w pracy, jak te pojęcia są stosowane w całej rozprawie i wprowadzić ew. rozróżnienia definicyjne. W strukturze pracy widoczny jest wyraźny, równy i logiczny podział na część teoretyczną i badawczą. Część teoretyczna pracy obejmuje rozdział pierwszy (str. 13-53), drugi (str. 54-88), rozdział trzeci (str. 89-114), część badawcza zawarta jest w rozdziale czwartym (str. 115-218). Rozdział piąty (str. 219-229) to podsumowanie, które zawiera wnioski z analizy.

Część teoretyczna pracy zawarta jest w rozdziale pierwszym, drugim i trzecim. Autorka prezentuje tu aktualny stan badań oraz omawia podstawy metodologiczne i model badawczy. Rozważania te otwiera dyskusja dot. tzw. problemu przekładalności. Myślę, że należałoby w tym kontekście przemyśleć użycie sformułowania *Problem ...*, które jest w mojej ocenie nieco tendencyjne, chociaż stało się niewątpliwie swoistym słowem-kluczem w odniesieniu do podnoszonych kwestii dot. przekładalności. Autorka anonsuje w tej części pracy chęć omówienia tzw. najbardziej trafnych (*die prägnantesten ...*) teorii dot. przekładu. Zastanawia w tym miejscu kwestia doboru omawianych teorii? Wg jakich kryteriów zostały wybrane? Myślę, że wyjaśnienie tej kwestii we wskazanym miejscu (str. 13) wpłynęłoby dodatnio na spójność wywodu. W kolejnych częściach Doktorantka bardzo obszernie charakteryzuje tzw. teorie sceptyczne, realistyczne oraz idealistyczne. To **bardzo solidne i obszerne** opracowanie o charakterze przeglądowym. Autorka wykazuje się **bardzo dobrą znajomością literatury przedmiotu**, umiejętnościami analitycznymi oraz krytycznym podejściem. Ta część pracy jest napisana w sposób kompaktowy i informatywny, stanowi swoiste kompendium wiedzy na omawiany temat. Szczególnie cenne są podsumowania, które mgr Migodzińska zamieszcza po omówieniu każdej z teorii oraz kompleksowa charakterystyka tzw. granic (nie)przekładalności. Może warto byłoby w tym kontekście odnieść się do kwestii tzw. kulturemów oraz do publikacji zawartych w kolejnych tomach serii „Przekładając nieprzekładalne“, która jest afiliowana w Uniwersytecie Gdańskim. Myślę, że cennym uzupełnieniem byłyby również prace Olgi Kubińskiej i Wojciecha Kubińskiego z tego zakresu.

Charakterystykę teorii przekładu kończy krótkie podsumowanie Autorki. Może warto by było rozważyć uzupełnienie tego fragmentu o zestawienie tabelaryczne o charakterze krytycznym, w którym zostałyby zestawione najważniejsze elementy omawianych teorii oraz uwypuklone różnice. To oczywiście tylko sugestia, ale w mojej ocenie takie zestawienie wpłynęłoby dodatnio na spójność wywodu.

Rozdział drugi jest poświęcony przekładowi literatury dziecięcej i młodzieżowej. To również bardzo kompleksowe omówienie, w którym Autorka kolejny raz wykazuje się **bardzo dobrą znajomością literatury przedmiotu** oraz przykład świadczący o tym, że p. mgr Migodzińska **bardzo sprawnie i swobodnie** porusza się w literaturze przedmiotu, dzięki

czemu ta część pracy ma również charakter swoistego i kompletnego kompendium. Szczególnie cenny jest rozdział 2.4, w którym Doktorantka omawia szczegółowo specyfikę przekładu literatury dziecięcej i młodzieżowej. W odniesieniu do kwestii przekładu nazw własnych może należałoby uwzględnić publikacje Ilony Kromp, a zwłaszcza monografię „Eigennamen in der deutschen und polnischen Kinderliteratur unter textlinguistischem und translatorischem Aspekt” z 2008 r. Drobne wątpliwości budzi również tytuł rozdziału 2.4.2 – użyte sformułowanie *Das Sprachliche* jest w mojej ocenie zbyt szerokie.

Trzeci rozdział ma również charakter teoretyczny i jest poświęcony charakterystyce figur brzemieniowych. Autorka traktuje je jako fenomen językowy. Ta część pracy ma charakter przeglądowy i definicyjny. Charakterystyka omawianych zjawisk jest w mojej ocenie kompletna i przejrzysta.

Część empiryczna zawarta jest w bardzo obszernym rozdziale czwartym. I tu, jak wskazano powyżej, należałoby również w tytule rozdziału uwzględnić język wyjściowy. Autorka formułuje w tej części kryteria doboru materiału badawczego, wskazując *implizite* na kryterium ilościowe. Analizie podlega dziewięć wierszy Julina Tuwima, w których figury brzmieniowe stanowią element kompozycyjny. W kolejnych fragmentach Doktorantka prezentuje swój model badawczy oraz omawia kolejne kroki analizy. To **cenny fragment**, w którym Autorka w **bardzo umiejętny sposób** prezentuje podstawy metodologiczne i metodyczne badania. Doktorantka czyni to w oparciu o adekwatną literaturę przedmiotu i wyciąga na tej podstawie prawidłowe wnioski w odniesieniu do przedmiotu badania. **Bardzo cennym uzupełnieniem** jest zawarty na str. 120 przykładowy schemat analizy.

Kolejne podrozdziały poświęcone są analizie wybranych wierszy. Autorka stosuje w odniesieniu do każdego podobny schemat badawczy, w każdym przypadku analiza ma charakter krytyczny, a jej każdorazowym zwieńczeniem jest część poświęcona przekładowi figur brzmieniowych. Wskazane aspekty przekładu i potencjalne trudności są ilustrowane odpowiednimi przykładami. W podsumowaniu, które zamyka analizę każdego wiersza, Autorka przeprowadza krytyczną ocenę zastosowanych strategii przekładowych. To w mojej **bardzo wartościowe** części pracy ze względu na dokładność opracowania oraz uwzględnienie wielu parametrów analizy. Badanie jest przeprowadzone prawidłowo z zastosowaniem odpowiedniej metodologii w oparciu o adekwatne przykłady. Szczególnie cenne w mojej opinii są zestawienia tabelaryczne, które mają charakter cząstkowych podsumowań przeprowadzanego badania. Na tej podstawie Autorka formułuje prawidłowe i ciekawe poznawczo wnioski częściowe. Doktorantka prezentuje w tej części bardzo dobrą znajomość przedmiotu badania, sprawnie porusza się w obszernym korpusie badawczym i formułuje poprawne i ciekawe wnioski. Zaproponowany przez Doktorantkę model analizy jest spójny, kompletny i w mojej ocenie wzorcowy. Opisywane zjawiska językowe są trafnie analizowane, co pozwala na formułowanie prawidłowych wniosków częściowych, które mogą, **a nawet powinny** znaleźć zastosowanie w dydaktyce przekładu.

Rozprawę zamyka obszerne podsumowanie, w którym Doktorantka omawia wyniki analizy, a które mają charakter jakościowy i ilościowy. Na tej podstawie wysnuwane są implikacje dot. przekładu i dydaktyki przekładu oraz formułowane perspektywy badawcze.

Szczególnie cenne to, że dysertacja jest próbą kompleksowego opracowania bardzo złożonego zagadnienia i ma w tym wymiarze **charakter pionierski**. Praca ma dużą wartość aplikatywną, lokuje się w obszarze badań z zakresu translatoryki.

Uzupełnieniem rozprawy jest obszerny wykaz literatury, streszczenie w języku polskim oraz w języku angielskim.

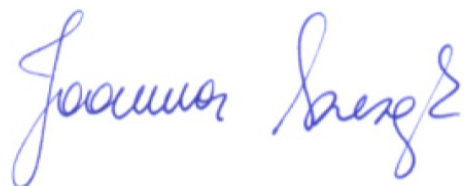
Praca jest napisana **bardzo poprawną** niemiecką, bardzo nieliczne usterki językowe, gramatyczne, stylistyczne, interpunkcyjne oraz typograficzne zaznaczam w manuskrypcie. W przypadku skierowania pracy do druku lista usterek zostanie przeze mnie udostępniona Autorce.

W mojej ocenie dysertacja zawiera bardzo wiele wartościowych sformułowań zwłaszcza w zakresie metodyki przyjętej przez Autorkę oraz formułowanych wniosków. Z tego też powodu byłoby wskazane, aby po wprowadzeniu stosownych korekt i uzupełnień praca ukazała się drukiem. Kwestia ta pozostaje oczywiście do decyzji Doktorantki, a ja mogę ją tylko do tego gorąco zachęcić.

Posumowując uważam, że przedłożona do oceny praca p. mgr Marii Migodzińskiej jest bardzo wartościowa poznawczo i naukowo i **zasługuje na wyróżnienie**. Przeprowadzona analiza jest w pełni samodzielna i prawidłowa. Autorka stosuje adekwatne narzędzia badawcze. Sposób przeprowadzenia analizy i prowadzenia wywodu naukowego świadczą o dużej samodzielności i dojrzałości Autorki. Wskazane powyżej zastrzeżenia i uwagi krytyczne z mojej strony nie umniejszają walorów pracy i pozostają do rozważenia przez Autorkę. Stwierdzam również, że dysertacja stanowi istotny wkład w badania naukowe, zwłaszcza ze względu na badanie korpusowe i modelowy sposób analizy. Przeprowadzona analiza świadczy o posiadaniu przez Autorkę nie tylko ogólnej wiedzy językoznawczej, ale również umiejętności analitycznych. Dysertację oceniam bardzo pozytywnie, rozprawa **w pełni** spełnia podstawowe warunki stawiane pracom doktorskim określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

W związku z powyższym przedkładam Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do Spraw Stopni Naukowych z dziedziny językoznawstwo wniosek o dopuszczenie p. mgr Marii Migodzińskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jednocześnie przedkładam Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do Spraw Stopni Naukowych z dziedziny językoznawstwo wniosek o wyróżnienie pracy p. mgr Marii Migodzińskiej.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Jacek Szczęśliwy'.